

AVROPA İNSAN HÜQUQLARI MƏHKƏMƏSİ

Üçüncü Bölmə

Vlasov və Benyaş Rusiya Federasiyasına qarşı

(Ərizə n° 51279/09 və 32098/13)

QƏRAR

STRASBURQ

20 sentyabr 2016

Bu qətnamə yekun qərardır, lakin ona redaktə xarakterli düzəlişlər edilə bilər.

Vlasov və Benyaş Rusiya Federasiyasına qarşı işində,

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi (Üçüncü Bölmə) aşağıda qeyd olunan tərkibdə :

Luis López Guerra, *Sədr*,
Helena Jäderblom,
Helen Keller,
Johannes Silvis,
Dmitry Dedov,
Branko Lubarda,
Pere Pastor Vilanova, *hakimlər*,
və Fatoş Aracı, *katib müavini* ibarət Bölmədə,

30 avqust 2016-cı il tarixdə qapalı müşavirə keçirərək aşağıdakı qərarı elan edir:

PROSEDUR

1. İş, İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında Avropa Konvensiyasının ("Konvensiya") 34-cü maddəsinə əsasən Rusiya Federasiyasının iki vətəndaşı Alekseyev Yuryeviç Vlasov və Mixayıl Mixayıloviç Benyaş tərəfindən, 10 fevral 2010-cu il və 21 aprel 2013-cü il tarixlərdə Rusiya Federasiyasına qarşı yönəldilmiş ərizələr (№ 51279/09 və 32098/13) əsasında başlanmışdır.

2. Birinci ərizəçi Moskvada fəaliyyət göstərən vəkil cənab V.Kuznetsov tərəfindən təmsil olunmuşdur. Rusiya Hökumətini ("Hökumət") nümayəndəsi cənab Q.O.Matyuşkin təmsil etmişdir.

3. Ərəzəçilər ölkədən çıxmaqlarının məhdudlaşdırılmasının əsassız olmasından şikayət etmişlər (Konvensiyanın 4 sayılı Protokolunun 2-ci maddəsi).

4. 20 noyabr 2014-cü il və 09 iyul 2015-ci il tarixlərdə yuxarıda qeyd edilən şikayət Rusiya Federasiyası Hökumətinə kommunikasiya edilmişdir, şikayətin digər hissəsi mahiyyəti üzrə baxılması üçün qəbul edilməz elan edilmişdir.

FAKTLAR

I. İŞİN HALLARI

5. Tərəflər işin hallarını qısa olaraq aşağıdakı kimi təqdim etmişlər.

A. Vlasovun işi

6. Birinci ərizəçi Aleksey Yuryeviş Vlasov 1957-ci ildə anadan olmuş və Moskva şəhərində yaşayır.

7. 06 oktyabr 2008-ci ildə cənab Vlasov Rusiya Federasiyasının Federal Miqrasiya Xidmətinə xarici pasportun verilməsi məqsədilə müraciət etmişdir.

8. 27 oktyabr 2008-ci ildə Moskva şəhəri Qolovinskiy rayon Məhkəməsi ərizəçini qaçaqmalçılıqda təqsirli bilərək aşağıdakı cəzanı təyin etmişdir:

“... üç il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə növündə cəza, cəza icra edilməsin və şərti olaraq üç il sınaq müddəti təyin edilsin.

Aleksey Vlasova ayda iki dəfə şərti məhkum edilmiş şəxs barəsində nəzarəti həyata keçirən ixtisaslaşmış dövlət orqanında qeydə alınması vəzifəsi qoyulsun və daimi yaşayış yerini dəyişdirildiyi halda [bu orqanı] məlumatlandırın.”

9. 11 noyabr 2008-ci il tarixdə ərizəçi üç il müddətinə şərti olaraq azadlıqdan məhrum edildiyindən və həmin müddət bitmədiyindən pasportun verilməsindən imtina edilmişdir.

10. Ərizəçi Vlasov bu qərarı məhkəmə qaydasında mübahisələndirmişdir.

11. 03 iyun 2009-cu ildə Moskva şəhər Butırskiy rayon Məhkəməsi xarici pasportun verilməsi barədə qərarı qünuni hesab edərək aşağıdakıları qeyd etmişdir:

“Vlasov iddia etmişdir ki, Qolovinskiy rayon Məhkəməsi 27 oktyabr 2008-ci il tarixli qərarında şərti azadlıqdan məhrum edildiyi barədə qərarla sınaq müddəti ərzində ərizəçiyə tətbiq ediləcək məhdudiyətlərin tam siyahısını vermiş və bu siyahıda Rusiya Federasiyasını tərk etmək qadağası olmamışdır, ərizəçinin fikrincə, dövlət qulluqçuları bu siyahını geniş şərh etməməlidirlər, həm həqiqi, həm də şərti cəzanın çəkilməsi hallarında vətəndaşın Rusiya Federasiyasından getmək hüququnun müvəqqəti məhdudlaşdırıldığını nəzərdə tutan “Rusiya Federasiyasına giriş və Rusiya Federasiyasından gediş qaydaları” barədə Qanunun 15-ci maddəsinin 4-cü bəndinə zidd deyildir.

Şərti cəzaya məhkum edilən şəxs yalnız şərti cəzası, yəni sınaq müddəti bitdikdən sonra cəzadan azad edilə bilən, cəzasını çəkmiş şəxs hesab edilir. Vlasovun şərti cəzası 14.01.2012-ci ildə bitir və bu müddət bitdikdən sonra Vlasovun məhkumluğu Rusiya Federasiyasının Cinayət Məcəlləsinin 86-cı maddəsinə əsasən ödənməmiş hesab edilir. Bu müddətdə Vlasov Rusiya Federasiyasını tərk etmək hüququnun məhdudlaşdırılmasına əsas verən cəzanı çəkən məhkum hesab edilir.”

12. 18 avqust 2009-cu ildə Moskva şəhər Məhkəməsi ərizəçinin kassasiya şikayətini təmin etməyərək aşağıdakıları qeyd etmişdir:

Nəzərə alınmalıdır ki, Vlasov barəsində olan hökmlə müəyyən məhdudiyyətlərə məruz qalmışdır. O, cəzasını Rusiya Federasiyasının ərazisində çəkmək məcburiyyətindədir. Doğrudur, ondan tələb edilmişdir ki, işgüzar məqsədlə öz vəzifəsini yerinə yerirmək üçün xaricə səfər etsin. Lakin bu hal [birinci instansiya məhkəməsinin] qanuni qərarının ləğv edilməsi üçün əsas hesab edilə bilməz.”

“Vlasovun barəsində qəbul edilmiş hökmdə müəyyən edilənlərdən kənara çıxan məhdudiyyətlərə məruz qalması və işlə bağlı və öz vəzifələrini icra etmək üçün ölkədən kənara çıxması tələb edilməsinə baxmayaraq, cəzasını Rusiya Federasiyasında çəkmək məcburiyyətində olması barədə arqumentləri [birinci instansiya məhkəməsinin] qanuni qərarının ləğv edilməsi üçün əsas hesab edilə bilməz.”

B. Benyaşın işi

13. İkinci ərizəçi Mixayıl Mixayıloviç Benyaş 1977-ci ildə anadan olmuş və Soçi şəhərində yaşayır.

14. 31 avqust 2011-ci ildə Soçi şəhər Mərkəzi rayon Məhkəməsi Benyaşı qanunsuz tələb etmədə ittiham etmiş və onu şərti olaraq üç il sınaq müddətinə məhkum etmişdir. O məhkəmə zalından azad edilmişdir. 12 oktyabr 2011-ci ildə Krasnodar rayon Məhkəməsi kassasiya şikayətinə baxaraq hökmü dəyişdirmədən saxlamışdır.

15. 05 dekabr 2011-ci ildə Rusiya Federasiyasının Federal Miqrasiya Xidməti Benyaşın 01.09.2010-cu ildə məhkum edildiyini və məlumatlara əsasən ərizəçi barəsində olan cinayət icraatının hələ də məhkəmədə baxılmaqda olduğunu qeyd edərək, Benyaşa xarici pasportun verilməsində imtina etmişdir.

16. Ərizəçi Benyaş imtinadan məhkəmə qaydasında şikayət etmişdir.

17. 28 iyun 2012-ci ildə Soçi şəhər Mərkəzi rayon məhkəməsi xarici pasportun verilməsindən imtitanı qanuni hesab etmişdir:

“... hazırda 31 avqust 2011-ci ildə Benyaşa təyin edilmiş cəzanın müddəti bitməmişdir və Benyaş məhkum edilmiş şəxs sayıldığından [xarici pasportun verilməsindən] imtina nəticəsində onun hüququ pozulmamışdır.”

18. 29 noyabr 2012-ci ildə Krasnodar Diyar Məhkəməsi apellyasiya şikayətinə baxaraq, birinci instansiya məhkəməsinin gəlidi əsaslarla razılaşaraq qərarı dəyişdirmədən saxlamışdır.

19. 11 aprel 2013-cü ildə Krasnodar Diyar Məhkəməsi kassasiya şikayətinin kassasiya instansiyası məhkəməsinin baxışına verilməsindən imtina edilməsi barədə qərardad qəbul etmişdir.

II. MÜVAFIQ DAXİLİ QANUNVERİCİLİK VƏ TƏCRÜBƏ

20. 15 avqust 1996-cı il, №114-F3 sayılı “Rusiya Federasiyasına giriş və Rusiya Federasiyasından gediş qaydaları” barədə Rusiya Federasiyasının Federal Qanunu aşağıdakıları müəyyən edir:

2-ci maddə

Rusiya Federasiyasının vətəndaşının Rusiya Federasiyasını tərk etmək hüququna mövcud Federal Qanunda nəzərdə tutulan hallar istisna olmaqla məhdudiyyət qoyula bilməz.

15-ci maddə

“Rusiya Federasiyası vətəndaşının Rusiya Federasiyasını tərk etmək hüququna müvəqqəti qadağa qoyula bilər, əgər...

(4) şəxs cinayət törətməyə görə məhkum edilmişsə - cəza çəkənədək (icra olunanadək) və ya şəxs cəzanı çəkməkdən azad edilənədək.

21. Rusiya Federasiyasının Cinayət Məcəlləsi (bundan sonra RF-nin CM) nəzərdə tutur:

73-cü maddə. Şərti məhkumetmə

1.İslah işləri, hərbi xidmət üzrə məhdudlaşdırma, intizam xarakterli hərbi hissədə saxlama və ya səkkiz ilə qədər azadlıqdan məhrumetmə növündə cəza təyin edən məhkəmə, məhkumun real cəza çəkmədən islah olunmasını mümkün sayırsa, həmin cəzanın şərti olaraq tətbiq edilməsi haqqında qərar çıxara bilər.

2.Məhkəmə şərti məhkumetmə təyin edərkən, onun yaşını, əmək qabiliyyətini və sağlamlığını nəzərə alaraq, məhkumun üzərinə aşağıdakı vəzifələri qoya bilər: onun davranışı üzərində nəzarəti həyata keçirən orqanlara məlumat vermədən daimi yaşayış yerini, təhsil yerini, iş yerini dəyişməmək, müəyyən yerlərə getməmək, alkoqolizmdən, narkomaniyadan, taksimoniyadan və ya zöhrəvi xəstəliklərdən müalicə kursu keçmək, işləmək və ya ümumtəhsil müəssisələrində təhsilini davam etdirmək. Məhkəmə məhkumun üzərinə onun islah olunmasına kömək edən digər vəzifələr də qoya bilər.

86-cı maddə. Məhkumluq

“1. Cinayət törətməyə görə məhkum edilmiş şəxs məhkəmənin ittiham hökmü qanuni qüvvəyə mindiyi gündən məhkumluğun götürüldüyü və ya ödənildiyi günədək məhkum edilmiş hesab edilir.

2. Cəzadan azad edilmiş şəxs məhkum olunmamış şəxs sayılır.

3. Məhkumluq aşağıdakı hallarda götürülür-

(a) Şərti məhkum edilmiş şəxs-sınaq müddəti bitdikdə...”

22. 8 dekabr 2009-cu ildə xarici pasportun verilməsindən imtina edilmiş iki vətəndaş tərəfindən Rusiya Federasiyasının Konstitusiyaya Məhkəməsi “Rusiya Federasiyasına giriş və Rusiya Federasiyasından gediş qaydaları” barədə Qanunun 15-ci maddəsinin 4-cü bəndinin konstitusiyaya uyğunluğu məsələsinin yoxlanılması barədə verilən ərizəni rədd etmişdir. Birinci şikayət edən vətəndaş şərti olaraq məhkum edilmişdir, ikinci şikayət edən vətəndaş isə iş yeri tapması və yaşayış ünvanını, iş yerini, təhsil aldığı yeri vaxtından əvvəl şərti olaraq azad edilmiş şəxs barəsində nəzarəti həyata keçirən ixtisaslaşdırılmış dövlət orqanına xəbərdarlıq etmədən dəyişməmək şərtilə vaxtından əvvəl şərti olaraq azad edilmişdir.

Rusiya Federasiyasının Konstitusiyaya Məhkəməsi qərara almışdır ki, hökmlərin icra edilməməsi insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin məqsədlərini təhlükə altına qoya və məhkəmə hakimiyyətinin nüfuzunu zədələyə bilər, qanuni qüvvəyə minmiş hökmlərin icrası konstitusiyaya anlayışı daşıyan məqsəd təşkil edir. Məhkəmə hökmünə əsasən təyin edilmiş şərti cəza cəzadan azad edilmə anlamını daşımır: məhkum edilmiş şəxs barəsində onun hüquq və azadlıqlarını məhdudlaşdıran müəyyən vəzifələr qoya bilən sınaq müddəti müəyyən edilən hökm qəbul edilir (RF-nin CM-nin 73 və 86-cı maddəsinin 3-cü bəndi). Rusiya Federasiyasının Konstitusiyaya Məhkəməsi qərara almışdır ki, şərti cəzaya məhkum edilmiş şəxsin Rusiya Federasiyasının hüddudlarından kənara çıxmaq hüququnun məhdudlaşdırılması “məhkəmə hökmünün icrasını təmin etmək məqsədi daşıyan” müvəqqəti tədbir təşkil edirdi. Vaxtından əvvəl şərti olaraq azad edilən şəxslərə münasibətdə isə Rusiya Federasiyasının Konstitusiyaya Məhkəməsi qeyd etmişdir ki, bu şəxslərin Rusiya Federasiyasının hüddudlarından kənara çıxmaq hüququnun müvəqqəti məhdudlaşdırılması bütün cəzanın çəkilməsi imkanının təminatını təşkil edirdi.

Nəzarət orqanlarının yalnız Rusiya Federasiyasının ərazisində yurisdiksiyası olduğundan, onlar şərti cəzaya məhkum edilmiş şəxslərin davranışlarına effektiv nəzarəti bir tək Rusiya Federasiyasında həyata keçirə bilərlər. Məhkum edilmiş şəxslərin Rusiya Federasiyasını tərk etməsi cəzanın məqsədlərini təmin etməyəcək və qanunu pozan şəxslərin reabilitasiyası məqsədilə cəzanı çəkmək üçün müəyyən edilmiş qaydaları inkar etməklə onları nəzarət sahəsindən çıxardacaqdır.

Nəhayət, Konstitusiyaya Məhkəməsi vurğulamışdır ki, federal qanunverici orqanları müəyyən fəvqəladə halları, humanizm prinsipini, həqiqi və obyektiv

səbəbləri nəzərə alaraq, səlahiyyətli orqanların hansı hallarda məhkum edilmiş şəxslərin Rusiya Federasiyasını tərk edə bilmələrini müəyyən etmək imkanında olmalıdır.

HÜQUQ

I. Şikayətlərin bir icraata birləşdirilməsi

23. Şikayətlərin əsasını təşkil edən faktiki və hüquqi halların oxşar vəziyyətini nəzərə alaraq Məhkəmə hesab edir ki, şikayətlər Məhkəmə Reqlamentinin 42-ci maddəsinin 1-ci Qaydasına əsasən bir icraatda birləşdirilməlidir.

II. Konvensiyanın 4 sayılı Protokolun 2-ci maddəsinin iddia edilən pozuntusu

24. Ərizəçilər şikayət etmişlər ki, Rusiya Federasiyasından getmək imkanı verən xarici pasportun verilməsindən imtina edilməsi barədə qərar Konvensiyanın 4 sayılı Protokolunun 2-ci maddəsinin pozuntusunu təşkil edirdi və bu maddədə aşağıdakılar deyilir:

“2. Hər kəs öz ölkəsi də daxil olmaqla hər hansı ölkəni tərk etməkdə azaddır.

3. Bu hüquqların həyata keçirilməsinə milli təhlükəsizlik və ictimai asayiş maraqları nəminə, ictimai qaydanı qorumaq üçün, cinayətin qarşısını almaq üçün, sağlamlığın və mənəviyyətin qorunması üçün və ya digər şəxslərin hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi üçün qanunla nəzərdə tutulmuş və demokratik cəmiyyətdə zəruri olanlardan başqa heç bir məhdudiyət qoyula bilməz.”

A. Şikayətlərin qəbuledilənliyi

25. Avropa Məhkəməsi qeyd edir ki, hazırkı şikayətlər Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3-cü bəndinin mənası çərçivəsində açıq-aşkar əsassız deyildir. Məhkəmə, həmçinin qeyd edir ki, hər hansı digər əsaslarla da qəbuledilməz deyildir. Ona görə də, şikayətlər qəbuledilən elan edilməlidir.

B. İşin mahiyyəti

1. Tərəflərin izahatları

26. Ərizəçilər vurğulamışdılar ki, “Rusiya Federasiyasına giriş və Rusiya Federasiyasından gediş qaydaları” barədə Qanunun 15-ci maddəsinin 4-cü bəndi məhdudiyətin özünü deyil, yalnız Rusiya Federasiyasına girişin məhdudlaşdırılması imkanını nəzərdə tuturdu. Ərizəçi Vlasov qeyd etmişdir ki, 27 oktyabr 2008-ci ildə rayon məhkəməsi qərarında cəzanın icra edilməli olmaması,

və yaşayış yerinin dəyişdirildiyi halda müvafiq orqana məlumat vermək öhdəliyindən başqa üzərinə heç bir öhdəlik qoyulmaması birbaşa göstərilmişdir. Bunu ölkədən getmək məhdudiyyətini ehtiva edən öhdəlik kimi şərh etmək olmaz. Ərizəçi Benyaş isə iddia etmişdir ki, şərti cəzaya məhkum edilmiş şəxs kimi hərəkətlərini nəzarətdə saxlamaq məqsədilə ayda iki dəfə ixtisaslaşdırılmış dövlət orqanında qeydiyyatdan keçmək barədə üzərinə qoyulmuş öhdəlik işlə bağlı, turizm məqsədi və ya müalicə məqsədilə qısa müddətli səyahətlər etmək imkanını istisna etmir. Əgər o, ixtisaslaşdırılmış dövlət orqanında qeydiyyatdan keçməyərək təyin edilmiş şərti cəzanının qaydalarını icra etməkdən yayınsa idi, şərti cəza ləğv edilə bilərdi, ərizəçinin adı isə ədalət mühakiməsindən yayınan şəxslərin siyahısına daxil edilərdi. Benyaş vurğulamışdır ki, Rusiya Federasiyasının hökuməti tərəfindən irəli sürülən arqumentlər ümumi və qeyri-müəyyən xarakterli olmuş və ərizəçinin ölkədən getdiyi təqdirdə hansı publik-hüquq maraqlarına toxunulduğu barədə heç bir dəlil göstərməmişlər.

27. Rusiya Federasiyasının Hökuməti xarici pasportun verilməsindən imtina edilməsi nəticəsində ərizəçilərin Rusiya Federasiyasından getmək hüquqlarına müdaxilə təşkil etməsi ilə razılaşmışdır. Hazırkı müdaxilə, “Rusiya Federasiyasına giriş və Rusiya Federasiyasından gediş qaydaları” barədə Qanunun 15-ci maddəsinin 4-cü bəndi ilə əsaslandırılmışdır və cinayət cəzasının icra edilməsini təmin etmək və ərizəçilərin hərəkətlərinə ixtisaslaşdırılmış dövlət orqanı tərəfindən nəzarəti həyata keçirmək qanuni məqsədi daşımışdı. Demokratik cəmiyyətdə zəruri olmasına gəldikdə isə, Rusiya Federasiyasının Hökuməti vurğulamışdır ki, mübahisələndirilən tədbir sosial zərurətdən doğmuş, müddətlə məhdudlaşdırılmış və avtomatik qaydada uzadılması nəzərdə tutulmamışdır. Xarici pasportların verilməsi barədə ərizələrdə və məhkəmə iclaslarında ərizəçilər Rusiya Federasiyasından getmək üçün yetərli, dəqiq, obyektiv və tutarlı əsaslar göstərməmişlər. Ərizəçi Vlasova münasibətdə Rusiya Federasiyasının Hökuməti qeyd etmişdir ki, o qaçaqmalçılıqla, yəni dövlət sərhədini qanunsuz keçməklə bağlı iki dəfə məhkum edilmişdir və müvafiq olaraq onun tərəfindən residivin törədilməsi təhlükəsi mövcud idi. Rusiya Federasiyasından getmək hüququnun məhdudlaşdırılması müddəti qısa zaman kəsiyində olmuş, 14 yanvar 2009-cu ildən 20 mart 2010-cu ilədək, cəmi bir il və dörd ay olmuşdur. Ərizəçi Benyaş ağır cinayətin törədilməsi nəticəsində məhkum edilmişdir, barəsində bütün sınaq müddəti çərçivəsində ayda iki dəfə səlahiyyətli orqanda qeydiyyatdan keçmək daxil olmaqla, müəyyən məhdudiyyətlər müəyyən edilmişdir. Rusiya Federasiyasını tərk etdiyi halda isə bu öhdəliyin icra edilməsi mümkün olmazdı.

2. Avropa Məhkəməsinin qiymətləndirməsi

28. Avropa Məhkəməsi təkrarlayır ki, Konvensiyanın 4 sayılı Protokolun 2-ci maddəsinin 2-ci bəndi hər kəsə hər hansı ərazini tərk etmək və şəxsin istədiyi hər hansı ölkəyə daxil olmaq hüququnu təmin edir. Şəxsə ölkəni tərk etməyə imkan yaradan sənədlərdən istifadə etməkdən imtina edilməsi üçün görülən tədbir

Konvensiyanın 4 sayılı Protokolun 2-ci maddəsinin 3-cü bəndinə əsasən müdaxiləni təşkil edir və bu müdaxilə 3-cü bənddə nəzərdə tutulan şərtlərə cavab verməlidir (bax *Bartik v. Russia*, no. [55565/00](#), § 36, ECHR 2006-XV, və *Napijalo v. Croatia*, no. [66485/01](#), § 68, 13 November 2003).

29. Aydındır ki, ərizəçilərə xarici pasportun verilməsindən imtina edilməsi barədə qərarlar özü-özlüyündə belə bir tədbiri ehtiva edir. Müvafiq olaraq, bu tədbirin “qanunla” nəzərdə tutulub-tutulmamasını, 4 sayılı Protokolun 2-ci maddəsinin 3-cü bəndində nəzərdə tutulan bir və ya daha çox hüquqi məqsədə uyğun olub-olmadığını və bu məqsədlərə nail olmaq üçün “demokratik cəmiyyətdə zəruri” olub-olmadığını araşdırmaq lazımdır.

30. Rusiya Federasiyasının Hökuməti iddia etmişdir ki, “Rusiya Federasiyasına giriş və Rusiya Federasiyasından gediş qaydaları” barədə Qanunun 15-ci maddəsinin 4-cü bəndi müdaxilə etmək üçün qanuni əsası təşkil edirdi. Ərizəçilər iddia edirdilər ki, qeyd olunan qanunun 15-ci maddəsi yalnız ölkədən getmək hüququnun bir neçə hallarda və müəyyən müddətdə məhdudlaşdırması imkanını nəzərdə tuturdu, lakin bu müdaxilənin tətbiq edilməsi üçün prosessual və maddi şərtlərin müəyyənləşdirməməsi nəticəsində “qanunun keyfiyyətinin” tələblərinə cavab vermirdi. Avropa Məhkəməsi öz növbəsində hesab edir ki, tətbiq edilən tədbirin “qanunla” nəzərdə tutulub-tutulmamasını müəyyən etmək ehtiyacı yoxdur, çünki Avropa Məhkəməsi hesab edir ki, qeyd edilən tədbir 4 sayılı Protokolun 2-ci maddəsinə aşağıda qeyd edilən digər əsaslara uyğun deyildi (bax *Nalbantski v. Bulgaria*, no. [30943/04](#), § 62, 10 February 2011).

31. Avropa Məhkəməsi cinayəti törətməsinə və reabilitasiya edilməməsinə görə məhkumun ölkədən kənara çıxmaq hüququnun məhdudlaşdırılmasına yönəlmiş tədbiri ictimai asayiş qorumaq və cinayətin qarşısını almaq kimi qanuni məqsədlərə uyğun olması ilə razılaşıır. Bununla birgə, qadağanın qoyulan məqsədlərə çatmaq üçün “demokratik cəmiyyətdə” zəruri olub-olmaması barədə sual yaranır (bax *Kerimli v. Azerbaijan*, no. [3967/09](#), § 49, 16 July 2015).

32. Bununla bağlı Avropa Məhkəməsi xatırladır ki, 4 sayılı Protokolun 2-ci maddəsinin 2 və 3-cü bəndlərinə uyğun olaraq dövlət orqanları fərdi şəxslərin ölkədən getmək hüququnun məhdudlaşdırıldığı andan və bütün müddət ərzində əsaslı və mütənasib olmasını təmin etməlidir. Məhdudiyyətin əsaslılığının və mütənasibliyinin qiymətləndirilməsi ilə bağlı məhkəmə nəzarətinin təmin edilməsini həyata keçirmək imkanı nəzərdə tutulmalıdır, belə ki, bu nəzarət müstəqilliyin, qərəzsizliyin və prosedurların qanuniliyinin ən yaxşı təminatıdır. Məhkəmə nəzarətinin müddəti məhkəməyə bütün elementləri, o cümlədən, məhdudlaşdırıcı tədbirin proporsionallığı ilə bağlı faktorları nəzərə almaq imkanı verməlidir (bax *Battista v. Italy*, no. [43978/09](#), § 42, ECHR 2014, and *Nalbantski*, cited above, § 64).

33. Bəzi hallarda cinayət törətdikləri üçün məhkum edilmiş şəxs barəsində azad hərəkət etmək hüququnun məhdudlaşdırılması əsaslı ola bilər, məsələn, cinayətin residivinin qarşısının alınması məqsədilə. Belə ki, Avropa Məhkəməsi əvvəllər cinayətkar dəstəyə cəlb olunmaqda (bax *Raimondo v. Italy*, 22 February 1994, § 39, Series A no. 281-A, və *Labita v. Italy* [GC], no. [26772/95](#), § 195, ECHR 2000-IV) və ya ağır cinayət törətməkdə (bax *Villa v. Italy*, no. [19675/06](#), §§ 45-50, 20 April 2010) təqsirli bilinən şəxsin, həmçinin zorakılıq cinayətlərinin törədilməsində təqsirli bilinmiş şəxslərin azad hərəkət etmək hüququnun məhdudlaşdırılmasını haqlı hesab etmişdi.

34. Bu cür məhdudiyətlər fərdi şəxslərin azad hərəkət etmək hüququndan daha üstün olan ictimai marağın mövcudluğunun aşkar sübutlarının olması şərtlə konkret hallarda əsaslı hesab edilə bilər. Məhdudiyətlər konkret elementlərlə əsaslandırılmış olmalıdır. Şəxsin məhkum edilmiş və reabilitasiya edilməmiş statusunun nəticəsi olaraq ölkədən getməsinin qadağan edildiyi halda, Avropa Məhkəməsi hesab edir ki, bu cür ümumi və demək olar ki, avtomatik məhdudiyətlər zəruri hesab edilə bilər (bax *Milen Kostov v. Bulgaria*, no. [40026/07](#), § 17, 3 September 2013; *Sarkizov and Others v. Bulgaria*, nos. [37981/06](#), [38022/06](#), [39122/06](#), and [44278/06](#), § 67, 17 April 2012; and *Nalbantski* § 66). Avropa Məhkəməsi, həmçinin, şəxsin borclu olduğu məbləği ödəmək iqtidarında olub-olmadığını nəzərə almadan borcun ödənilməməsi ilə bağlı ölkədən getməyin məhdudlaşdırılmasının avtomatik tətbiq edilməsini Konvensiyanın 4 sayılı Protokolunun 2-ci maddəsinin pozuntusu kimi qiymətləndirmişdir (bax *Battista İtaliyaya qarşı* § 44).

35. Yuxarıda qeyd edilən Nalbantski Bolqarıstana qarşı işdə olduğu kimi, hazırkı işdə də Rusiya Federasiyasının Hökuməti xarici pasportların verilməsindən imtina edilməsi üçün ərizəçilərin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmələri və reabilitasiyalarının olmamasını, ərizəçilərə münasibətdə bu tədbirin tətbiq edilməsinin zəruriliyinin nədən ibarət olmasını izah etməmiş, zəruriliyə əsas olan halları göstərməmişdir. Müvafiq olaraq, Rusiya Federasiyasının Hökuməti ərizəçilərin xaricə getmək hüququnun məhdudlaşdırılmasının mütənasibliyinin zəruri qiymətləndirməsini aparmamış, bu məhdudiyətlərin tətbiq edilməsini əsaslandırılmamış, ərizəçilərin vəziyyətini öyrənməmişdir (*Milen Kostov*, § 17, and *Nalbantski*, § 67). Rusiya Federasiyasının Hökuməti, xüsusilə, izah etməmişdir ki, nə səbəbə onlar hesab edirlər ki, ərizəçilərin xaricə getməsinə qadağa qoyulması onların reabilitasiyasına gətib çıxarmışdır və nə səbəbə ərizəçi Benyaşın qısa müddət ərzində xaricə səfər etməsi onun aidiyyəti dövlət orqanında iki dəfə qeydiyyatdan keçməsinə mane olur (bax *Nalbantski*, § 67).

Avropa Məhkəməsi təkrar qeyd edir ki, şəxsin öz ölkəsini tərk etmək hüququnun məhdudlaşdırılmasının tətbiqinin əsaslandırılması üçün şəxsin cinayət məsuliyyətinə cəlb olunması və reabilitasiya olmaması kifayət deyil.

36. Məhdudiyət tətbiq edildikdən sonra qaldırılmış məhkəmə araşdırmasında Rusiya məhkəmələri qadağanın Rusiya Federasiyasının

qanunvericiliyinin müddəalarına formal uyğunluğu ilə kifayətlənmişlər. (bax yuxarıda 11, 12 və 17-ci bəndlərə). “Rusiya Federasiyasına giriş və Rusiya Federasiyasından gediş qaydaları” barədə Qanunun 15-ci maddəsinin 4-cü bəndində nəzərdə tutulan şərtlərə, daha dəqiq desək məhkum edilməyə və reabilitasiyanın mövcud olmamasına, uyğunluq müəyyən edildikdən sonra məhkəmələr ölkədən çıxışa qadağanı qanuni hesab etmişlər. Məhkəmələr nə Vlasov tərəfindən ölkəni tərk etməsi üçün təqdim edilmiş konkret əsasları araşdırmağa cəhd etməmişlər, nə də ki, ərizəçilərin Rusiya Federasiyasından getmək hüquqlarının məhdudlaşdırılmasının mütənasib tədbir olub-olmamasını və cəmiyyətin maraqları ilə ərizəçilərin azad hərəkət etmək hüquqları arasında ədalətli balansın saxlanıldığını analiz etməmişlər. Bu cür ciddi və avtomatik yanaşma Konvensiyanın 4 sayılı Protokolun 2-ci maddəsinə əsasən dövlət orqanlarının üzərinə işin halları nəzərə alınmaq şərti ilə şəxsin ölkədən çıxmaq hüququnun məhdudlaşdırılması, onun tətbiq olunduğu andan və icra müddəti ərzində əsaslandırılmış və mütənasib olması barədə qoyulmuş öhdəliklərlə bir araya sığmır (bax *Nalbantski, Sarkizov* və *Others and Milen Kostov*). Hazırkı halda dövlət orqanları tərəfindən tətbiq edilən bu məhdudiyyətlərin mütənasibliyi məsələsi ilə əlaqədar məhdudiyyətlərin tətbiqi əsaslarının və lazımi məhkəmə nəzarətinin mövcud olmaması nəzərə alaraq Avropa Məhkəməsi ölkəni tərk etməyə qadağaya bəraət verən əsasların olmasını ehtimal edə bilməz.

Rusiya Federasiyası hakimiyyətinin istinad etdiyi Vlasov ilə bağlı fərziyyə olunan residiv olmasına dair fikir Rusiya məhkəmələrinin qərarlarında qeyd olunmamış və ilk dəfə Avropa Məhkəməsinin icraatında bəyan olunmuşdur.

37. Yuxarıda qeyd edilənləri nəzərə alaraq Avropa Məhkəməsi hesab edir ki, maraqlı şəxsin şəxsi səbəblərini diqqətə almayaraq ölkəni tərk etmək hüququna qoyulan avtomatik qadağa “demokratik cəmiyyətdə” zəruri hesab edilə bilməz.

38. Beləliklə, Konvensiyanın 4 sayılı Protokolunun 2-ci maddəsinin pozuntusu baş vermişdir.

III. KONVENSIYANIN 41-Cİ MADDƏSİNİN TƏTBİQİ

39. Konvensiyanın 41-ci maddəsində deyilir:

"Məhkəmə Konvensiya və onun Protokollarının pozulduğunu, lakin Yüksək Müqavilə Tərəfinin daxili hüququnun yalnız bu pozuntunun nəticələrinin qismən aradan qaldırılmasına imkan verdiyini müəyyən edərsə, zəruri halda zərərçəkən tərəfə ədalətli təzminat təyin edir."

A. Zıyan

40. Ərizəçi Vlasov 10.06.2010-cu ilədək əldə edəcəyi mənfəət itkisinə görə maddi ziyanla bağlı 13.200 avro məbləğinin ödənilməsini tələb etmişdir.

Ərizəçilər həmçinin mənəvi ziyana görə müvafiq olaraq 1.800 avro və 12.000 avro məbləğinin ödənilməsini tələb etmişlər.

41. Rusiya Federasiyasının Hökuməti iddia etmişdir ki, ehtimal edilən mənfəətin itkisi hazırkı işdə araşdırılan pozuntu ilə bağlı deyildir və sənədlərlə sübuta yetirilməmişdir (onlar istinad etmişlər *S.C. Prodcocomexim SRL v. Romania* (no. 2), no. [31760/06](#), § 53, 6 July 2010; *Patrikova v. Bulgaria*, no. [71835/01](#), §§ 108-09, 4 March 2010; və *Marini v. Albania*, no. [3738/02](#), § 190, 18 December 2007). Hökumət eləcə də iddia etmişdir ki, analogi işlərlə bağlı Avropa Məhkəməsinin təyin etdiyi kompensasiyaları nəzərə alaraq, ikinci ərizəçinin mənəvi ziyanla bağlı tələbləri həddindən artıq olmuşdur (*Battista and Bartik*, və *Miażdżyk v. Poland*, no. [23592/07](#), 24 January 2012).

42. Avropa Məhkəməsi aşkar edilən pozuntu ilə ərizəçi Vlasovun itirilmiş mənfəətlə tələb etdiyi maddi ziyan arasında səbəbli əlaqəni tapa bilmir. Bundan başqa Avropa Məhkəməsi mənəvi ziyanla bağlı ərizəçi Vlasova tələb etdiyi tam məbləği, yəni 1.800 avro məbləğini təyin edir, ərizəçi Benyaşa isə tətbiq ediləcək bütün vergi məbləği əlavə olunmaqla 5.000 avro məbləğini təyin edir.

B. Məhkəmə xərcləri və digər məsrəflər

43. Ərizəçi cənab Vlasov Məhkəmədə çəkilmiş xərclər və digər məsrəflər üçün 150 avro məbləğini tələb etmişdir.

44. Hökumət qeyd etmişdir ki, təqdim edilmiş sübutlar bir tək 100 avro məbləği ilə bağlı olmuşdur.

45. Hazırkı işdə, Məhkəməyə təqdim edilmiş sənədləri nəzərə alaraq, Məhkəmə cənab Vlasova tətbiq ediləcək bütün vergi məbləği əlavə olunmaqla 150 avro məbləğini təyin etməyi ağılabatan hesab edir.

C. Qərarın icrasının gecikdirilməsinə görə faiz

46. Məhkəmə məqsədəuyğun hesab edir ki, icranın gecikdirilməsinə görə faiz Avropa Mərkəzi Bankındakı kredit faizinin yuxarı həddinə əsaslanmalı və onun üzərinə daha üç faiz əlavə olunmalıdır.

BU ƏSASLARA GÖRƏ MƏHKƏMƏ YEKDİLLİKLƏ:

1. Şikayətləri bir icraata birləşdirməyi *qərara alır*;
2. Şikayətləri qəbuledilən *elan edir*;

3. *Qərara alır ki*, Konvensiyanın 4 sayılı Protokolunun 2-ci maddəsinin pozuntusu baş vermişdir;

4. *Qərara alır ki*,

(a) Cavabdeh Dövlət Konvensiyanın 44-cü maddəsinin 2-ci bəndinə uyğun olaraq qərar qüvvəyə mindiyi gündən etibarən üç ay müddətində ərizəçiyə aşağıdakı məbləğləri ödəməlidir:

(i) Cənab Vlasova, mənəvi ziyana görə tətbiq ediləcək bütün vergi məbləği əlavə olunmaqla EUR 1.800 (min səkkiz yüz avro);

(ii) Cənab Benyaşa, maddi ziyana görə tətbiq ediləcək bütün vergi məbləği əlavə olunmaqla EUR 5.000 (beş min avro);

(iii) Cənab Vlasova, xərc və məsrəflər üçün, tətbiq ediləcək bütün vergi məbləği əlavə olunmaqla, EUR 2.000 (iki min avro);

(b) yuxarıda qeyd olunan üç aylıq müddət bitdikdən sonra qərarın icrasınadək gecikdirilmə müddəti ərzində yuxarıda göstərilən məbləğin üzərinə Avropa Mərkəzi Bankındakı kredit faizinin yuxarı həddi ilə hesablanmış faiz və onun üzərinə daha üç faiz gəlməlidir;

5. Ərizəçinin əvəzin ədalətli ödənilməsi ilə bağlı iddiasının qalan hissəsini *rədd edir*.

Stephen Phillips
Katib müavini

Luis Lopez Guerra
Sədr